

Toimenpideoite /Palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen asiakasmaksuperusteiden muuttaminen

224/31.312/2019

HL 07.04.2020 § 38

Harri Ruopsa, Pirjo Laurila, Mauno Kerkelä, Mari Tervola, Tapani Savolainen ja Esa Kangas ovat jättäneet toimenpideoitteen palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen asiakasmaksuperusteiden muuttamisesta (HL 11.12.2019 § 165, **Liite 4**).

Aloitteentekijät esittävät, että palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen asiakasmaksuperusteet tulee mahdollisimman pian muuttaa niin, että maksu määräytyy asiakkaan nettotulojen ja mahdollisten pääomatulojen mukaan.

Lisäksi he esittävät, että samalla tulee vahvistaa käyttövara, joka asiakkaalle tulee jäädä henkilökohtaiseen käyttöön mm. lääke- ja vaatemenoihin, henkilökohtaisiin puhtaudesta aiheutuviin menoihin, parturi- ja kampaamokuluihin, jalkahoitoihin, puhelin-, matka- ym kuluihin.

Aloitteen mukaan nettotuloihin perustuva maksuperuste on vahvistettu kymmenissä kunnissa ja kuntayhtymissä, joissakin se on ollut jo vuosia voimassa. Aloitteentekijät ovat sitä mieltä, että asiakasmaksujen määräytymisperusteiden tulee olla oikeudenmukaisia ja tasapuolisia eri puolilla maata ja että maksuperusteiden tulee olla ymmärrettäviä ja hyväksyttäviä.

Aloitteessa esitetään, että asiakasmaksuperusteen muutoksella ei ole mitään vaikutusta palvelusetelin arvoon, vaan ainoastaan asiakkaan mahdollisuuksiin selviytyä paremmin asiakasmaksuista.

Aloitteentekijät tuovat esille, että hallintosäännön mukaan 25 § 5. kohdan mukaan hyvinvointilautakunnan tehtävänä on päättää tehtäväalueen palveluiden ja tuotteiden hinnoittelun perusteista (maksut ja taksat) siltä osin kuin kaupunginvaltuusto tai kaupunginhallitus ei ole niistä päättänyt. Asiakasmaksut ja palvelusetelin arvot eri palvelumuodoista vahvistaa hyvinvointilautakunta, jonka aloitteentekijät toivovat etenevän asiassa nopeasti.

Taustaa

Kunnallisten sosiaali- ja terveystalvelujen enimmäismaksut määritellään laissa ja asetuksissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Kemijärven kaupungissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut vahvistaa vuosittain hyvinvointilautakunta, viimeksi 03.12.2019 (HL 3.12.2019 § 149).

Sosiaalihuoltolain mukaisten asumistalvelujen maksuista ei ole erikseen säädetty sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulaissa (734/1992) tai

-asetuksessa (912/1992), joten kukin kunta tai kuntayhtymä vahvistaa maksuperusteet asiakasmaksulain yleissäännösten rajoissa:

- Asiakasmaksu voidaan määrätä asiakkaan maksukyvyn mukaan (1 §).
- Asiakasmaksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen (2 §).
- Kun kunta järjestää palvelut ostamalla ne yksityiseltä palveluntuottajalta, asiakkaalta peritään samat maksut ja korvaukset kuin kunnan itsensä tuottamista vastaavista palveluista (12 §).

Kun asumispalvelujen maksuista ei ole erikseen säädetty, kuntien ja kuntayhtymien maksuperusteet vaihtelevat, ja ne ovat saatavilla ao. kunnasta tai kuntayhtymästä.

Tavallisen palveluasumisen (Kemijärven Palvelukeskus ry ja Setlementti Tunturila Tunturilan palvelukeskus) maksuihin sovelletaan samoja perusteita kuin kotihoidon maksuissa. Asiakasmaksun perusteena olevat säännöllisen kotihoidon maksuperusteet muodostuvat palvelun laadun ja määrän, palvelun käyttäjän maksukyvyn sekä perheen koon mukaan. Säännöllisen kotihoidon maksu määritellään asiakkaan bruttotuloista Valtioneuvoston asettaman enimmäismaksuprosentin ja tulo rajojen mukaan.

Tehostetun palveluasumisen palvelumaksuja ja palvelusetelin arvoa määriteltessä asiakkaan bruttotuloina Kemijärvellä huomioidaan: eläkkeet ja niihin rinnastettavat jatkuvat etuudet, elinkorot, rahana maksettavaksi määrätty syytinki

- pääomatulot, kuten korkotulot, vuokratuotot vähennettyinä yhtiövastikkeella ja vastaavat (mikäli nettotulo ylittää 10 € / kk tai enemmän)
- ylimääräinen rintamalisä
- muu jatkuva henkilökohtainen tulo
- metsän laskennallinen tuotto (asetus 28 §)
- Kelan maksamat hoitotuet (edellytetään haettavaksi)

Selvitys nettotulojen huomioimisen kustannusvaikutuksesta tehostetun palveluasumisen palvelumaksun/palvelusetelin arvon määrittelyssä on tehty hyvinvointilautakunnalle 3.12.2019 (HL 03.12.2019 § 154, **Liite 5**). Selvityksessä käytiin läpi tehostetun palveluasumisen piirissä olevien silloisten palveluseteliasiakkaiden (80 kpl) toimittamat tulotiedot. 22 asiakkaalla oli bruttotuloselvityksen yhteydessä ilmoitettu nettotulot. Laskettaessa kaikkien 22 asiakkaan otannassa mukana olleiden brutto- ja nettotulojen keskiarvon mukaan, kustannusvaikutus koko kaupungin tehostetun palveluasumisen asiakkaille (arvio vuodelle 2020 142 asiakasta) karkeasti arvioiden olisi vähintään 100 000 € ja maksimissaan 200 000€/vuosi.

Aloitteessa esitetään, että maksuperusteiden muutoksella ei olisi vaikutusta palvelusetelin arvoon. Mikäli päädytään siihen, että asiakasmaksun perusteena huomioidaan nettotulot bruttotulojen sijasta, on sillä luonnollisesti vaikutusta palvelusetelin arvoon siten, että asiakkaalle myönnettävän palvelusetelin arvo

nousee ja kunnan maksuosuus kasvaa asiakkaan omavastuun pienentyessä.

Hyvinvointilautakunta on hyväksynyt tehostetun palveluasumisen palvelumaksun kohtuullistamisen /vapauttamisen /palvelusetelin korottamisen perusteet (HL 24.04.2018 § 64, **Liite 6**). Päätöksen mukaan asiakasmaksun kohtuullistaminen tai palvelusetelin korotus koskee tehostetun ympärivuorokautisen asumispalvelun palvelumaksua tai palvelusetelillä tuotetun palveluasumisen palvelusetelin arvon korottamista. Asiakkaan käyttövaraksi on tuolloin vahvistettu 200€/kuukausi.

Sosiaali- ja terveystalouden asiakasmaksulain uudistus

Sosiaali- ja terveystalouden asiakasmaksulain uudistus on käynnistynyt. Tavoitteena on parantaa palveluiden yhdenvertaista saatavuutta ja oikea-aikaisuutta poistamalla hoidon esteitä. Luonnos laiksi on lausunnolla 1.4.2020 asti ja se tulisi voimaan 1.1.2021

(https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/asiakasmaksulaki-lausunnolle-maksuttomuutta-laajen-netaan-ja-maksuja-kohtuullistetaan)

Asiakasmaksulakiin lisättäisiin säännökset pitkäaikaisten asumispalvelujen asiakasmaksuista. Maksuja myös yhdenmukaistettaisiin.

Maksut määräytyisivät nykyistä yhdenmukaisemmin perustein ikäihmisten avohoidossa eli kotiin annettavissa palveluissa ja palveluasuntoon annettavissa palveluissa. Jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun sekä pitkäaikaisten asumispalvelujen asiakasmaksut määräytyisivät yhdenmukaisin perustein, pitkäaikaista tehostettua palveluasumista lukuun ottamatta.

Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, laitoshoidon ja perhehoidon asiakasmaksuihin sovellettaisiin pitkälti yhdenmukaisia määräytymisperusteita. Lisäksi säädettäisiin asiakkaalle jätettävästä vähimmäiskäyttövarasta viimeksi mainituissa palveluissa. Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen maksuista säädettäisiin pitkälti vastaavasti kuin pitkäaikaisen laitoshoidon maksuista. Kunta saisi periä pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkaalta maksun, joka saisi olla enintään 85 prosenttia asiakkaan kuukausituloista. Tämä vastaisi nykytilaa pitkäaikaisen laitoshoidon osalta. Tällä tavoin intensiivisen hoidon ja huolenpidon tarpeessa olevien asiakkaiden maksut perittäisiin mahdollisimman yhdenmukaisin perustein.

Maksukyvyyn mukaan määräytyvien maksujen perusteena olisivat jatkuvat tai toistuvasti saadut tulot, kuten nykyisinkin. Maksun perusteena oleviin tuloihin ehdotetaan eräitä tarkistuksia. Varallisuutta ei huomioitaisi jatkossakaan maksua määrättäessä.

Kemijärven kaupungin taloudellinen tilanne on haasteellinen ja talouden sopeuttamisohjelmassa on asetettu isot säästötavoitteet ikäihmisten palveluille ja erityisesti asumispalveluihin. Mikäli asumispalveluiden maksuperusteet

muutetaan aloitteen mukaisesti, tulisi kustannukset kattaa kaupungin muilla tuloilla tai ikäihmisten palveluita supistamalla. Muutoksen myötä palveluasumisen ostopalvelun piirissä olevien asiakkaiden hoitomaksutuotot pienenisivät ja palvelusetelmäärärahaa tulisi nostaa, koska asiakkaalle myönnettävä palvelusetelin arvo nousee, kun omavastuu pienenee. Lisäksi ehdotettu uusi asiakasmaksulain muutos on suunniteltu toteutettavaksi jo ensi vuoden alusta, jolloin tällä aikataululla ei ole järkevää lähteä tekemään muutosta asiakasmaksujen perusteisiin.

(Hoiva- ja hoitotyönjohtaja Päivi Piisilä, 040 480 6093)

Päätösehdotus (palvelualuejohtaja): Hyvinvointilautakunta päättää, että toimenpidealoite ei anna aihetta muuttaa nykyistä käytäntöä, koska asiakasmaksulaki on muuttumassa ja koska palvelusetelin arvon harkinnanvaraisella kohtuullistamisella voidaan varmistaa asiakkaan riittävä käyttövara.

Päätös: Päätösehdotus hyväksyttiin.

Tiedoksi: Toimenpidealoitteen jättäneet